

Hezam Leila Melinda

ZÁRT TEREK, NYITOTT KÉRDÉSEK: A BÜNTETÉS-VÉGREHAJTÁS MINT A VALLÁSI ÉS PSZICHOLÓGIAI TRANSZFORMÁCIÓ KATALIZÁTORA¹

*Locked spaces, open questions: Prison service as a catalyst
of religious and psychological transformation¹*

TANULMÁNY

A hazai büntetés-végrehajtás az elmúlt évtizedekben sajátos fejlődési pályát járt be: a szocialista „átnevelés” eszméjétől a nevelési optimizmuson át a reintegráció realista szemléletéig. A szakmai diskurzus ma inkább a börtönviszonyok optimalizálása és az alternatív szankciók köré szerveződik.² A vallásgyakorlás biztosítása ugyanakkor sajátos reintegrációs potenciált hordoz. A tanulmány kvalitatív interjú alapján vizsgálja, miként válhat a börtön zárt tere spirituális terré, amely elősegíti az identitás újjászerveződését. Külön figyelem irányul a családi szocializációra, a megtérés élményére és a vallás pszichológiai szerepére.

Kulcsszavak: vallás, reintegráció, identitás-rekonstrukció, Wong-modell, megküzdés

The Hungarian Prison Service has followed a unique development path in recent decades: from the socialist idea of “re-education” through educational optimism to a realistic approach to reintegration. Today, professional discourse is more focused on optimizing prison conditions and alternative sanctions.² At the same time, ensuring religious practice carries a unique reintegration potential. Based on qualitative interviews, the study examines how the locked space of a prison can become a spiritual space that promotes the reorganization of identity. Special attention is paid to family socialization, the experience of conversion, and the psychological role of religion.

Keywords: religion, reintegration, identity reconstruction, Wong model, coping

1 Testimonium internum Spiritus Sancti (A Szentlélek belső bizonyágtétele), Kálvin J. (2000)

2 Lőrincz J. (2009) p. 103., Juhász Zs. (2019) p. 165–179.

Bevezetés

A hazai visszaesési mutatók és a regisztrált bűncselekmények száma¹ évről évre alig mutat változást, ami komoly szakpolitikai aggodalomra adhat okot, valamint indokolttá válik a fogvatartottak körében működő reintegrációs programok hatékonyságának rendszeres felülvizsgálata. A vallásgyakorlás és a bűnelkövetés közötti kapcsolat vizsgálata a szakmai diskurzusban mindaddig viszonylag csekély figyelmet kapott. Ez a hiány különösen figyelemre méltó annak fényében, hogy a meglévő szakirodalom – elsősorban az angolszász, de részben a hazai kutatások is – következetesen kimutatták a vallásgyakorlás és a bűnelkövetés közötti statisztikailag szignifikáns kapcsolatot, amely fordított arányosságot mutat.

A reintegráció szakrális megközelítése,² valamint a vallás és a bűnelkövetés közötti összefüggések feltárása olyan releváns felismeréseket kínálhat mind a tudományos szférá, mind a Nemzeti Bűnmegelőzési Stratégia kidolgozói számára, amelyek végső soron az igazságszolgáltatás (azaz a bűnmegelőzés) általános hatékonyságát is előmozdíthatják.³

A vallásgyakorlás – a morális tudat és a felelősségvállalás aktiválásán keresztül – olyan fejlődési folyamatokat indíthat el, amelyek termékeny talajt biztosíthatnak a reintegráció sikeréhez. Hatásai a személyes és a közösségi szinten egyaránt megjelenhetnek, és mindkét dimenzióban lehetőséget kínálnak arra, hogy az egyén képes legyen meghaladni azokat a szűkebb társadalmi, szubkulturális vagy családi mintákat, amelyek korábban magatartását irányították. Ez a sajátosság alkalmassá teszi a vallást arra, hogy a különböző összetételű börtönpopulációk körében is olyan programként működjön, amely empirikusan is vizsgálható reintegrációs potenciállal bír.

Ily módon a vallás sajátos struktúrája minden egyes fogvatartott számára megteremtheti a személyes átalakulás és a társadalmi visszailleszkedés lehetőségét.⁴ A vallás azon képessége, hogy áthidalhatja a szociáldemográfiai és a kulturális különbségeket, megkülönbözteti az oktatástól, a foglalkoztatástól, az interperszonális és társadalmi kapcsolatok erősítését célzó tevékenységektől, valamint a kriminálpedagógiai nevelés módszereitől. A vallás e képessége abban áll, hogy egyetemes értékrendet, közös nyelvet és spirituális keretet kínál, amely túlmutat az egyén társadalmi helyzetén, iskolázottságán vagy etnikai hovatartozásán. Ez megkülönbözteti azoktól a reintegrációs eszközöktől, mint az oktatás, a munkáltatás vagy a társas kapcsolatok fejlesztése, amelyek

1 <https://bv.gov.hu/hu/bortonstatisztikai-szemle>;
https://www.ksh.hu/stadat_files/iga/hu/iga0011.html

2 A tanulmány a „sacreintegráció” kifejezést használja a reintegráció szakrális dimenziójának jelölésére. A terminust a szerző doktori értekezésében vezeti be.

3 Johnson, B., Schroeder, C. (2014) p. 1–14., Hezam L. (2025) p. 8–10.

4 Cullen, F. (2010), p. 156.; Hezam L. (2025) p. 70–71.

jellemzően a meglévő társadalmi különbségek mentén működnek. Míg ezek gyakran differenciáltan érhetőek el vagy hatnak, a vallás közös nevezőként képes funkcionálni különböző háttérű fogvatartottak között is.

A statisztikai alapú hatékonyságvizsgálatok mellett a börtönélményekről szóló narratívák is jelentős ismeretértékkel bírnak. Ezek nem pusztán szubjektív élettörténeti beszámolók, hanem olyan empirikus források, amelyek feltárhatják a szocializációs előtörténet, a trauma és a vallási dimenzió identitásrekonstrukciót⁵ előidéző összefüggéseit, új perspektívát kínálva a reintegráció számára. Az identitás átfogó újraszerveződéséhez vezető folyamatban a vallás mediátorként működhet: egyrészt erőforrást nyújt a krízishelyzetek kezeléséhez, másrészt új értelmezési keretet adhat a szenvedésnek és a múlt traumáinak feldolgozásához.⁶

A jelen tanulmányban elemzett interjú szemléletes példát kínál arra, miként fonódhatnak össze a családi szocializáció során kialakult pszichológiai adaptációs minták és a vallás – mint transzformatív erő –, zárt intézeti környezetben.⁷

2025. május 15-én Olaszországban, Assisiben került megrendezésre a Prison Alpha⁸ nemzetközi szervezet börtönmissziós konferenciája, amelyre a világ minden tájáról érkeztek olyan szakemberek, akik az Alpha speciális börtönmissziós programját végzik különböző büntetés-végrehajtási intézetekben (a továbbiakban: bv. intézet). A találkozó lehetőséget teremtett a személyes kapcsolódásra, tapasztalatcserére és inspiráló történetek megosztására.

Itt talákoztam Tofttal, egy dán börtönmissziós munkatárssal és volt elítélttel, akivel interjút is készítettem. Toft Skandináviában került börtönbe, ahol radikális fordulatot vett az élete: ott találkozott Jézussal, és ez a találkozás mindent megváltoztatott számára.

Ma feleségével együtt olyan vállalkozásokat hoznak létre, amelyek keresztény üzenetet közvetítenek, miközben Dániában egy csapat élén a „*Free Inmate*” (magyarul: „*szabad fogvatartott*”) nevű programot vezeti. A kezdeményezés célja, hogy a gyülekezetek

5 Az identitásrekonstrukció az egyén önazonosságának újraértelmezése, amely a korábbi élettapasztalatok kritikai feldolgozásával és új jelentésadással (átkeretezéssel) jár, lehetővé téve a társadalomba való konstruktív visszailleszkedést.

6 Hezam L. (2025) p. 128.

7 Az interjú közzétett változatának elméleti keretei a szerző Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Doktori Iskolájában készült doktori disszertációjából származik [vö. Hezam L. (2025)]

8 A Prison Alpha program 1995-ben, az Egyesült Királyságból indult, amely a keresztény hit alapjainak megismerésére kínál lehetőséget fogvatartottak számára. A program hatékonyságát 2018-ban a Barna Group globális hatástanulmánya is igazolta, amely több mint ötszáz, különböző etnikai és kulturális háttérrel rendelkező résztvevő visszajelzésére épült (Barna Group, 2018). Hazánkban az Alpha-program egyre több bv. intézetben biztosít foglalkozási lehetőségeket.

nyitottá, befogadóvá váljanak arra, hogy a szabadulás után a volt fogvatartottakat egy új, egészséges közösségbe fogadják, és támogatást nyújtsanak számukra, valamint családjaiknak.⁹

Családi szocializáció és pszichológiai adaptáció

A reintegráció nem korlátozható csupán a tudásbővítésre vagy gyakorlati ismeretek átadására, mert ha a társadalmi értékek közvetítése elmarad, a visszailleszkedést célzó törekvés tartalmilag kiüresedik. A bv. szervezetnek ezért hangsúlyt kell helyezni a fogvatartottak társadalmi értékek iránti attitűdjének vizsgálatára és alakítására, valamint interperszonális kapcsolatainak és társadalmi interakcióinak fejlesztésére is. A társadalmi visszailleszkedés szempontjából kulcsszerepet tölt be a család: érzelmi szükségleteket kielégítő funkciója támogathatja az egyén mentális állapotát, kijelölheti (különösen a fiataloké) lelki fejlődésének irányát, valamint az elsődleges szocializáció színtereként jelentős személyiségformáló erővel bír. A család tehát hozzájárulhat a társadalmi együttéléshez szükséges normakövető magatartás kialakításához, funkcióinak hatékony működése pedig elősegítheti a személyiség egészséges fejlődését.¹⁰ A vizsgált interjúalany életútja jól példázza, miként alakíthatja a szülői háttér és a gyermekkori érzelmi környezet azokat a pszichológiai és spirituális mintázatokat, amelyek később a hit felé fordulásban és a reintegrációs folyamatban is megjelenhetnek.

Az interjú során az alany arra a kérdésre, hogy hogyan írná le azokat a kulcsfontosságú fordulópontokat az életében, amelyek végül a keresztény hit mellett való elköteleződéshez vezettek, a következő választ adta: *„Három fiútestvér közül én voltam a legidősebb, anyával, apával nőttem fel. Apám alkoholista volt, így gyerekkoromban szinte minden ünnep rémálommá vált, mert mindig részeg volt. Ma már tudom, hogy ez óriási hatással volt rám. Emiatt megtanultam megfelelni: érzékeltem otthon a hangulatot, és mindig próbáltam kedves és pozitív lenni, hogy jobb légkört teremtsék.”* Az interjúalany visszaemlékezései rávilágítanak arra, hogy a családi szocializációban fellelhető anomáliák és hiányosságok (különösen a szülő szenvedélybetegsége) az egyénben tartós megfelelési és érzelmszabályozási stratégiákat alakíthatnak ki.

Az interjúalany válaszában további részében az egyébként vallásos családi háttér, a szülők jelenléte hangsúlyosan jelenik meg. Elmondta, szülei vallásos szemléletben nevelték, amely elsősorban vallási rituálék (keresztény imádságok és ünnepi templomlátogatások) formájában volt jelen gyermekkorában. Mindemellett az apai kapcsolat érzelmi hiánya tartós nyomot hagyott benne, apját inkább a család fenntartójaként, semmint érzelmi támaszként jellemezte, amely tapasztalatot csak felnőttkori perspektívából

⁹ <https://alphaitalia.org/pmc25-eng/>

¹⁰ Hegedűs J. (2019) p. 116–128.; Hezam L. (2025) p. 56.

tudott újraértelmezni. Narratívájában kiemelte, hogy a börtönbe kerülés jelentette számára a legmeghatározóbb fordulópontot. Ez az esemény addigi életvitelének – „*utazások, sikeres vállalkozások, alkohol és párkapcsolatok*” – lezárását, egyben egy mély egzisztenciális töréspontot jelentett. Ez a személyes tapasztalat összhangban áll azzal a tágabb megfigyeléssel, hogy a fogvatartotti populáció látéletet nyújthat az interperszonális hiányállapotokról és az azokkal való megküzdés módjáról.

Egzisztenciális töréspontok és spirituális átalakulás a büntetés-végrehajtásban

A vallás szerepének tágabb értelmezése iránti folyamatosan növekvő igényét jól tükrözi a kortárs pszichológiai és szociológiai szakirodalomban formálódó konszenzus, amely szerint a vallás érdemben alakítja az egyén személyiségét és életvezetési mintázatait.

A kérdés ma már nem az, hogy a vallás hatást gyakorol-e, hanem az, hogy ez a hatás milyen jellegű, és milyen életterületeken jelenik meg.

A vallás egzisztenciális jelentőségének mélyebb megértését segítheti Wong személyiségmodellje, amely az emberi létezészt három alapvető dimenzió – fizikai, pszichológiai és spirituális – mentén írja le. E megközelítés szerint az ember testi, mentális és transzcendenciára irányuló lény egyszerre, így fejlődésének és alkalmazkodási mechanizmusainak vizsgálata is csak e hármas egység figyelembevételével lehet teljes.¹¹

E modell keretei között értelmezhetővé válik az a megállapítás is, amelyet több (jelen írásban is hivatkozott) empirikus kutatás is alátámaszt: a vallásgyakorlás hatása nem korlátozódik a spirituális élmények világára, hanem a fizikai egészségi állapotra, valamint a pszichológiai megküzdőképességre is pozitívan hathat. A vallásos gyakorlat – különösen rendszeres és integráltan jelen lévő formáiban – hozzájárulhat a testi jóllét fenntartásához, a mentális stabilitás megerősítéséhez, és olyan értelmezési keretet kínálhat, amely segíti a szenvedés átkeretezését, annak elviselését, valamint spirituális értelemmel való felruházását.¹²

E háromdimenziós megközelítés keretében értelmezhető az interjúalany beszámolója is, amely szerint a bv. intézetben töltött két év életének meghatározó időszakává vált. Ez az időszak egyszerre jelentett fizikai visszavonulást a külvilágtól (fizikai dimenzió), valamint intenzív belső munkát, amely a múltbeli események és saját viselkedésének mélyebb megértésére irányult (pszichológiai dimenzió). A börtönének számára egyfajta menedékként szolgáltak, amelyek során nemcsak bibliatanulmányozásra, hanem

¹¹ Wong, P. (1998) p. 359–394.

¹² Hezam L. (2025) p. 149–150.

olyan szakirodalmak olvasására is időt fordított, amelyek az alkoholizmus családi hatásait, az idegtudomány, a filozófia és a pszichoterápia kérdéseit érintették. E tevékenységek együttesen járultak hozzá ahhoz, hogy új értelmezési mintázatokat alakítson ki önmagáról és emberi kapcsolatairól. Elmondása szerint a kezdeti hetekben vallásos megtapasztalást élt át, amelynek során életét Jézusnak ajánlotta, és a keresztény hit útmutatásai mentén kezdte újrászervezni mindennapjait (spirituális dimenzió).

A beszámolóból az is világosan kirajzolódik, hogy az önreflexiót ösztönző tevékenységek – mint a bibliatanulmányozás és a társadalmi kérdéseket feldolgozó olvasmányok – nem pusztán értelmi szinten hatottak, hanem egy mély, vallásos élményre épültek. Ez az élmény az interjúalany elmondása szerint egy ima során átélt belső megtérés volt, amelyet erős bűnbánatérzés, megbocsátás-élmény és Isten személyes jelenlétének megtapasztalása kísért. Ez a fordulat indította el az önvizsgálatot és az értékrend átalakulását, így ez tekinthető az egész belső változási folyamat kiindulópontjának.

Emellett hangsúlyozta, hogy a mindennapok nehézségeiben a szoros Istenkapcsolat – különösen az imádság és a Biblia rendszeres tanulmányozása – segítette őt a belső béke megőrzésében és elmélyítésében. Az elbeszélés tanúsága szerint a vallásos gyakorlatok és a tudományos ismeretszerzés egymást erősítve szolgálhatták a pszichológiai feldolgozást és az identitásrekonstrukciót.¹³

„Mivel már korán átadtam az életemet Jézusnak, szeretet és együttérzés volt bennem a többi fogvatartott iránt. Ezért, ha új ember érkezett a börtönbe, és nehéz időszakon ment keresztül, az örök gyakran megkértek, hogy beszéljek vele. Így sok olyan férfi, aki küzdött, a barátommá vált. Ez Isten áldása volt, és hiszem, hogy Isten győzte meg az öröket, és vezette ezeket az embereket a cellámhoz, hogy bátortávást kaphassanak.”

A vallási meggyőződés elmélyülésére jelentős hatást gyakorolhatnak a személyes kapcsolatok is. Ezt erősíti meg az interjúalany beszámolója, amely szerint különösen meghatározó élményt jelentett számára a nemzetközi Prison Alpha csoport jelenléte, amely rendszeres bibliatanulmányozó alkalmakat szervezett a börtön falain belül. A vallási közösséghez való tartozás élménye reményt nyújtott számára, és – saját megfogalmazása szerint – a börtönének „fényugarává” vált, nemcsak önmaga, hanem fogvatartott társai számára is. Elmondása szerint e támogatás nélkül aligha lett volna képes új, kiegyensúlyozott életet kezdeni szabadulását követően; az alkalmakat tartó börtönmissziós csoport tagjai pedig a mai napig aktívan jelen vannak az életében. Az elemzett narratíva megerősíti, hogy a vallási közösségek jelenléte a börtönben olyan támogató szociális hálót teremthet, amelynek hatása túlmutat a fogvatartás időszakán, és hosszú távon is elősegítheti a reintegrációt.

13 Hezam L. (2025) p. 354.

A börtönmisszió mint reintegrációs erőforrás a büntetés-végrehajtási rendszerben

A börtönmisszió jelentősége abban ragadható meg, hogy a reintegrációs folyamatba integrálja a spirituális dimenziót, amely a pszichológiai megküzdés egyik kulcseleme lehet. Ezt az interjúalany a következőképpen fogalmazta meg:

„Egyszerűen fogalmazva: börtönmisszió nélkül nincs remény vagy egészséges jövő a fogvatartottak számára.”

A hit és a spiritualitás gyakorlása a bv. intézetekben azonban sajátos keretek között valósul meg, amely különbséget mutat a szabadságban tapasztalható vallási élethez viszonyítva. A vallásgyakorlás sajátos feltételeiről így számolt be:

„Számomra a fő különbség az, hogy a börtönben rengeteg idő van egyedül lenni – a Bibliával és önmagaddal. Van időd olvasni, imádkozni, elmélkedni. Szabadon ez kihívássá válik. Sok volt fogvatartott ismerősömtől tudom, hogy a legnagyobb nehézség az, ha nincs mentoruk – ilyenkor nehéz kitartani az új élet mellett. Mert szinte minden embernek szüksége van valakire, akivel együtt haladhat ezen az úton.”

A börtönmissziós munka során a saját múlt és a személyes élettörténet felhasználása inspirációs erőforrásként szolgálhat mások számára. Az interjúalany megfogalmazta, kulcsfontosságúnak tartja, hogy az egyház szorosabban együttműködjön a bv. intézetekkel a bűnözési ráta csökkentése, valamint a sikeres társadalmi reintegráció elősegítése érdekében. Hangsúlyozta, nem szabad figyelmen kívül hagyni, hogy a fogvatartottak egy idő után visszatérnek a társadalomba. Ha addig semmilyen támogatást nem kapnak, nagyobb valószínűséggel követnek el újabb bűncselekményt, ezért az állami és egyházi szereplőknek rendszeresen egyeztetniük kellene arról, miként tudják saját feladataikat úgy összehangolni, hogy az a társadalom egészének javát szolgálja. A börtönmisszió keretében kiemelt jelentősége van annak is, hogy a vallással szemben bizonytalan fogvatartottak felé olyan üzeneteket közvetítsen, amely lelki támaszt nyújt, és elősegíti a spirituális útkeresést. A vallás felé nyitás kapcsán így fogalmazott:

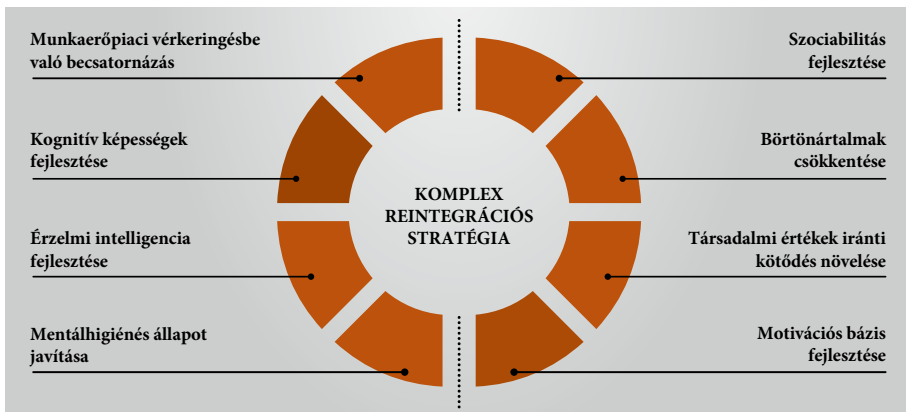
„Semmit nem veszíthetsz, de mindent nyerhetsz. A Krisztusba vetett hitem teljesen megváltoztatta az életemet – a családomét is –, és még sosem volt ilyen jó az életünk. A hitemnek köszönhetően a börtön számomra nem pokol, hanem szentély lett.”

Az interjúalany története jól érzékelteti, hogy a hit nem csupán belső erőforrás, hanem a reintegráció folyamatának is meghatározó katalizátora lehet, a vallási erőforrások bevonása és az állam-egyház együttműködése nélkül pedig a reintegrációs törekvések nem lehetnek teljesek.

Záró gondolatok és szakpolitikai dilemmák

Nem kétséges, hogy a harmadlagos bűnmegelőzés¹⁴ összetett, holisztikus szemléletet igénylő feladat, ezért a reintegrációs szakismeret sem lehet szegmentált. Határait érdemes kitéríteni azzal, hogy a vallásra nem csupán alapjogi eszközként, hanem tudományosan vizsgálható, a hatékonyság lehetőségét magában hordozó reintegrációs programként tekintünk. A tudományos irodalom régóta hangsúlyozza, hogy a reintegrációs programok eredményessége több tényezőtől függ; ha ezek vizsgálatáról lemondunk, az nemcsak az eredményesség feladását jelenti, hanem azt is, hogy az igazságszolgáltatás végpontja csupán ott kezeli a „tünetet”, ahol az jelentkezik (a büntetéssel), nem pedig ott, ahol a „betegség” keletkezett.¹⁵ A vallásgyakorlás azonban méltán bizonyulhat olyan tevékenységnek, amely megfelel a reintegrációs programokkal szemben támasztott elvárásoknak, hiszen a probléma gyökerénél képes beavatkozni. Így érdemi, a bűnözést csökkenteni képes tényezőnek tekinthető.

A bv. intézetek reintegrációs programjainak individualizált reintegrációs tervekkel kell válaszolniuk olyan kihívásokra, mint a bv. intézetbe kerülés előtti viselkedési minták megváltoztatása, a börtönkörnyezetben tapasztalható ártalmak kezelése, valamint a fogvatartottak és a személyi állomány közötti konfliktusok kezelése. Sommásan fogalmazva, a reintegrációs programok alapvető céljait egy multiszisztématis szemle optikán keresztül érdemes szemlélni. Ennek a szemle optikának az alábbi ábra szerinti elemei azonosíthatók:

1. ábra: Multiszisztémás reintegráció¹⁶

14 A harmadlagos bűnmegelőzés a büntetésüket letöltött, illetve a büntető igazságszolgáltatásból kikerült személyek visszaesésének megelőzésére irányul. Középpontjában azok a beavatkozások és programok állnak, amelyek elősegítik a társadalomba való visszailleszkedést, és csökkentik a recidíva kockázatát, elsősorban reintegrációs és támogatási eszközök alkalmazásával.

15 Fellegi B. (2009) p. 252.

16 Forrás: A szerző szerkesztése

A vallásgyakorlás – amint azt számos, elsősorban angolszász területen megjelent kutatás is alátámasztja¹⁷ – képes hatást gyakorolni a komplex reintegrációs stratégia különböző tényezőire, a mentálhigiénés állapot javításától kezdve a társadalmi értékek iránti kötődés növeléséig. Az itt ismertetett interjú rávilágít, hogy a jelenlegi reintegrációs programok palettáján helye van a keresztény egyházi közreműködéssel biztosított vallási reintegrációs programoknak – kiváltképp a kategória- és kreditrendszerben –, valamint ezek továbbfejlesztésének. Ez a rendszer ugyanis lehetőséget teremt arra, hogy a vallási programok tartalmilag gazdagodjanak és sokszínűbbé váljanak, túlmutatva a kizárólagos istentiszteleti formákon. Ugyanakkor fontos, hogy az alapszintű vallásgyakorlás – amelyhez nem kapcsolódik kredit – továbbra is megmaradjon alapjogként, míg a komplexebb, fejlesztő jellegű programok beépülhetnek a reintegrációs folyamat támogató elemei közé.

Emellett a vallási közösség a bv. intézet falain túl is nyújthat szociális támogatást a társadalmi kirekesztettség, a kudarc, a betegség vagy az önértékelési válság idején, és képes lehet átalakítani a jogszabályokat figyelmen kívül hagyó gondolkodásmódot, így elősegítheti a társadalomba való visszailleszkedést.

A fogvatartottak számára nyújtott mindenfajta szolgáltatással szembeni társadalmi ellenállás és a fogvatartás biztonsági követelménye azonban nehéz helyzetbe hozza a büntetés-végrehajtási szakpolitikát. A civil lakosság megtorló büntetőpolitikai beállítódása pedig aligha változott az elmúlt években, az állami büntetés-végrehajtási politika tehát ellenszélben kényszerül mozogni reintegrációs irányai kiválasztásában. A társadalmi ellenérzés azonban nem írhatja felül sem a fogvatartottak reintegrációs esélyeinek növelésére vonatkozó törekvéseket, sem a vallásgyakorlás alkotmányos jogát.

A fogvatartottak a büntetés-végrehajtási jogviszony keretében a bv. intézetekben érvényesülő szabályrendszerhez igazodnak. A vallásgyakorlás lehetősége minden intézményben biztosított, ugyanakkor a vallási oktatás sokszínűsége és a vallásalapú reintegrációs programok elérhetősége jelentős mértékben függ a rendelkezésre álló humán- és anyagi erőforrásoktól, valamint az adott egyház képviselőjének elérhetőségétől és az intézetbe történő látogatások gyakoriságától. A büntetés-végrehajtási intézetek nyitottak az egyházak képviselőivel való együttműködésre és közös programok megvalósítására.

Ha a bv. intézet lehetővé teszi a vallási programok diverzifikálását, valamint hogy a fogvatartottak felfedezzék, fejlesszék saját vallási meggyőződéseiket és reagáljanak azokra – a vallásszabadság figyelembevételével –, az nem csupán a szolidáris

17 Lásd még: Johnson, B., Larson, D. (2003); O'Connor, T. P., Duncan, J. (2011)

büntetés-végrehajtási környezetet erősítené, hanem a reintegrációs célkitűzések megvalósítását is elősegítené.¹⁸

A büntetés-végrehajtási szakpolitikai tendenciák vizsgálatakor – különös figyelemmel a 2024 márciusában végrehajtott jogszabály-módosításra, azaz a kategória- és kreditrendszer bevezetésére – felfedezhetők azok az innovációs szándékok, amelyek mentén a vallási alapokon nyugvó reintegrációs programok is egyre hangsúlyosabbá válhatnak. Ehhez azonban szükség van olyan, vallási reintegráció mellett elköteleződő elméleti és gyakorlati szakemberekre, akik hajlandók hidat képezve összekötni az ebben érintett színtereket: a tudomány kapcsolódó szektorait, az egyházat, az államot és a civil társadalmat. Az egyre hangsúlyosabbá váló együttműködési rendszerekkel újabb és újabb lehetőségek nyílnának meg a vallási reintegráció előtt. Érdemes tehát a vallásgyakorlást új perspektívából megvizsgálni, és tudományosan kimutatható hasznosíthatóságát a büntetés-végrehajtás reintegrációs politikájába megfelelően implementálni.

Az itt közzétett interjú – minthogy a vallás alapú reintegráció hazai hatékonyságvizsgálata még gyermekcipőben jár – kezdeti eredmény, a büntetés-végrehajtás e szeletének vizsgálata egyértelműen további kutatásokat és olyan új, vallás alapú programokkal való kísérletezést igényel, ahol a módszertani fejlesztés lehetősége mindvégig fennáll, merni kell tehát kísérletet tenni a vallás alapú reintegráció tudományos horizontba állítására. Ezzel nyerhet igazán empirikus megerősítést az az elgondolás, amelyre jelen munka is igyekezett rávilágítani: a reintegráció a vallás talajába vetve „gyarapodhat.”

18 Jang, S., Hays, J., Johnson, B., Hallett, M., Duwe, G. (2018) p. 356–357.; Hezam L. (2025) p. 360.

Felhasznált irodalom

- Barna Group, 2018. Forrás: Az Alpha International magyarországi vezetője által a szerző rendelkezésére bocsátott belső anyag alapján
- Börtönstatisztikai Szemle, 2020. Online: <https://bv.gov.hu/hu/bortonstatisztikai-szemle> (Letöltés ideje: 2025. október 15.)
- Cullen, Francis T. (2010): Toward a criminology of religion: comment on Johnson and Jang. p. 156. In: Byron R. Johnson – Sung Joon Jang: Crime and Religion: Assessing the Role of the Faith Factor, Contemporary Issues in Criminological Theory and Research – The Role of Social Institutions: Papers from the American Society of Criminology 2010 Conference, p. 151–171. Online: https://www.baylorisr.org/wp-content/uploads/2019/10/Jang-and-Johnson_Religion-and-Crime1.pdf (Letöltés ideje: 2025. szeptember 02.)
- Fellegi Borbála (2009): Út a megbékéléshez, a helyreállító igazságszolgáltatás intézményesülése Magyarországon. Napvilág Kiadó, Budapest, p. 252.
- Hegedűs Judit (2019): Család, családdal való kapcsolattartás, családi életre nevelés a büntetés-végrehajtási intézetekben. In: Czenczer Orsolya – Ruzsonyi Péter: Büntetés-végrehajtási reintegrációs ismeretek, Budapest, Dialog Campus Kiadó, p. 116–128.
- Hezam Leila Melinda (2025): A büntetés-végrehajtási intézetek bűnmegelőzési szerepvállalásának kiterjesztése a reintegrációs stratégia alkalmazása mentén. Doktori értekezés, Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola, Budapest, p. 1–79.; 128.; 149–150.; 354.; 360.; 379–387.
- Jang, Sung J. – Hays, Joshua – Johnson, Byron R. – Hallett, Michael – Duwe, Grant (2018): “Four Gods” in Maximum Security Prison: Images of God, Religiousness, and Worldviews Among Inmates. Review of Religious Research, Vol 60, No. 3, 356–357. DOI: <https://doi.org/10.1007/s13644-018-0329-6>
- Johnson, Byron R. – Schroeder, Curtis S. (2014): Religion, Crime and Criminal Justice. Oxford University Press, p. 1–14. DOI: <https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780199935383.013.005>
- Johnson, Byron R. – Larson, David B. (2003): The InnerChange Freedom Initiative: A Preliminary Evaluation of a Faith-Based Prison Program. Center for Research on Religion and Urban Civil Society
- Juhász Zsuzsanna (2019): (Túl)zsúfoltság és börtönügy. Forum: Acta Juridica et Politica, p. 165–179.
- Kálvin János (2000): A keresztyén vallás rendszere. I. könyv, 7. fejezet, Ford.: Szabó András, Kálvin Kiadó, Budapest
- Központi Statisztikai Hivatal, regisztrált bűncselekmények, 2025. Online: https://www.ksh.hu/stadat_files/iga/hu/iga0011.html (Letöltés ideje: 2025. október 15.)
- Lőrincz József (2009): Büntetőpolitika és börtönügy. Rejtjel Kiadó, Budapest, p. 103.
- O’Connor, Tom P. – Duncan, Jeff B. (2011): The Sociology of Humanist, Spiritual, and Religious Practice in Prison: Supporting Responsivity and Desistance from Crime. In: Religion, the Community, and the Rehabilitation of Criminal Offenders. DOI: <https://doi.org/10.3390/rel2040590>
- Prison Ministry Conference, 2025. Online: <https://alphaitalia.org/pmc25-eng/> (Letöltés ideje: 2025. szeptember 07.)
- Wong, Paul T. (1998): Spirituality, meaning and successful aging. In: Paul T. Wong – Prem S. Fry (eds.): The human quest for meaning, Erlbaum, London, 359–394.